VELKÁ DOBRODRUŽSTVÍ

Za příběhy slavné keramiky do Horní Břízy

GPS souřadnice: 49.8412489, 13.3568583

Praktické informace

Délka trasy: 3 km

Obtížnost: Lehká trasa kolem obce pro děti od 5 let. Kola i kočárky projedou a pejskům se výlet bude také líbit.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: Nejrychleji se do Horní Břízy z Prahy dostanete tak, že se vydáte po D5 směrem na Plzeň a pak na Třemošnou. Tabule vám poté ukáže sjezd na Horní Břízu. Přibližně 110 km ujedete za hodinu a čtvrt.

Parkování: Zaparkujte zdarma poblíž městského úřadu.

Muzeum keramiky v Horní Bříze (https://muzeum.hornibriza.eu/)

Otevírací doba: od dubna do října každou neděli: 10:00–15:00

Vstupné: dospělí – 40 Kč, snížené – 20 Kč

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství: Všeruby, Úterý, Manětín, Rabštejn nad Střelou, Plasy, Kralovice, Kožlany, Krakovec, Zbiroh, Kladruby atd.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

před 100 lety znala město Horní Břízu téměř celá Evropa tak dobře, jako by ji měla za humny. Bylo to díky kaolinu, bílému jílu, ze kterého se vyrábí keramika. Zdejší keramické závody byly desítky let jedním z největších, a hlavně nejkvalitnějších producentů dlaždic, obkladů a stavební keramiky v Evropě. Hornobřízskými dlaždicemi jsou obložené například i alpské tunely. My vás pozveme na výlet jen kousek od míst, kde se bílé zlato desítky let těžilo a zpracovávalo. Provedeme vás městem, ukážeme památky i přírodu, budeme hledat stopy někdejší „kaolinové krásy“ a samozřejmě luštit tajenku a hledat ztracená písmenka a obrázky.

Výlet s tajenkou vznikl s podporou a pomocí Destinační společnosti Postřelí, a je tudíž pro všechny ZDARMA. :)

Dopis dětem

Ahoj, holky a kluci, Horní Bříza je světově proslulá těžbou kaolinu, jemného bílého jílu, kterému se pro jeho vzácnost a barvu přezdívá bílé zlato. Bez něj byste doma neměli porcelánové hrnečky ani hladký papír v sešitech. Nemusíte se však bát, že bude dnešní povídání jen o bílém prášku, samozřejmě vás čekají také pohádkové postavy a přírodní zajímavosti. Nudit se určitě nebudete. Stejně jako k našim ostatním výletům jste i k tomuto dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Když půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu

Za příběhy
slavné keramiky
do Horní Břízy
START
CÍL
RADNICE
MATEŘSKÁ ŠKOLA
KAPLE SV. PETRA
POSTŘELÍ

Doplňovačka

Vaše dobrodružné putování za tajenkou začíná v kraji, jehož části vypadají z letadla jako zasněžené i uprostřed léta. Jak je to možné? Pojďte s námi na výlet a dozvíte se.

Zaparkujte u městského úřadu. Najdete někde znak města? Co by v něm asi tak mohlo být? Připomínáme, že se město jmenuje Horní Bříza. Ano, je to přesně tak, jak říkáte! Název města je odvozen od bříz, které v této krajině hojně rostly.

Znak na budově radnice kupodivu není. Zato je zde hodně oken. Dokážete všechna z čelní strany spočítat? Kolik vám jich vyšlo? A kdo by je chtěl před Vánoci umývat? Té Okeny, Ironu, octové vody či jiných výdobytků očistného průmyslu co by se spotřebovalo! :)

Až dopočítáte a shodnete se na stejném čísle (což bude chvilku trvat :)), přejděte si pro první písmenko do tajenky k naučné tabuli nalevo.

Vyhledejte na ní mapku města i s popiskem. Zajímá nás č. 5.

1. **Doplňte: Severní .....**

Znáte povídku Edgara Allana Poea *Jáma a kyvadlo*? Bylo podle ní natočeno několik filmů a v pražském Národním divadle ji hrají i jako představení.

Zachtělo se vám divadla? V Horní Bříze žádný problém. Na radnici totiž sídlí i místní divadelní spolek *Osada*. Slyšeli jsme, že jsou zdejší herci moc dobří. Když sem někdy budete mít cestu a chuť na kulturní zážitek, jste vítáni. Do jámy vás sice nestrčí, ba ani kyvadlo nerozhoupou, ale třeba pohádky hrají moc rádi.

Před radnicí se podíváme ještě po jednom významném místě.

Zkuste najít **Strom republiky**. Proč? Kvůli dřevu na otop určitě ne. Byl vysazený jako živý památník naší svobody a státnosti. Tak abyste se cítili svobodně a státotvorně.

Poznáte, o jaký druh stromu se jedná? Proč je zde zasazen právě tento druh?

Zjistěte z tabulky, kdy byla dřevina zasazena. Kolik je jí let?

2. **Opište poslední číslici z letopočtu.**

Od tohoto vznešeného stromu se vydejme po zeleno-bíle značené naučné stezce, která vás provede místy, kde se psala průmyslová historie celého kraje. Budeme se jí držet téměř po celý dnešní výlet.

Pokud již máme radnici za zády, odbočíme doprava.

Naučná stezka v Horní Bříze je věnována historii a přírodě města. Má 10 zastavení a měří 16 km. My ji projdeme tam a zpátky. A to hned čtyřikrát a pozpátku! Ne, nebojte, děláme si legraci. :)

Žádné strachy, stezka není náročná. Je však pestrá. Povede vás lesními i polními cestami. Kdybychom ji prošli celou, zavedla by nás i k bývalému dolu, který byl otevřen už v roce 1882. Dnes už tam ale na vás nejuknou ani zbytky jámy. Po ukončení těžby v roce 1968 byla šachta zasypána a stavby okolo odstraněny. Je zde však hezké muzeum.

Jakou barvu mají většinou umyvadla, obkladačky, záchody a tak dále? Ano, bílou. Stejnou má i hornina, z níž jsou tito naši tvrdí, ale křehcí pomocníci vyrobeni. Jsou z kaolinu, kterému se také říká bílý jíl. Jakou barvu tedy mají doly, z nichž se dolují? Velmi správně: bílou! Chtěli byste vidět bílé horníky? Museli byste do povrchového lomu, kde se stále těží. Nachází se o kousek dál směrem na sever k obci Trnová. S největší pravděpodobností byste však měli smůlu, protože by vás tam z bezpečnostních důvodů nepustili. Pokud jste světlejší typy a rádi nosíte bělavé oděvy, nejspíš byste jim mohli splynout s pozadím.

Také to tam „voní“ nelehkou prací a s tou my si na výletech určitě nechceme zatěžovat hlavinky. Proto se projdeme původním městečkem a jeho okolím. To je dovoleno. Zelená značka nám dává zelenou.

Naproti vám stojí okrová budova ozdobená různými geometrickými tvary.

Namalujte do vzduchu prstem tvar čtverce, pak obdélníku a nakonec trojúhelníku.

Kterých tvarů je na domě nejvíce?

Napravo míjíme domeček, na kterém je na obrázku pes. Také zde mají hrncový plot.

Nepleteme se. I vy vidíte dobře! Na hníčkové ploty jsme už docela zvyklí, ale tady na plaňky nasázeli velké hrnce, konve a formy na bábovky. Pravděpodobně mají potřebu krmit rez. Nebo že by jim plecháčky pravidelně natírali trpaslíci? Ti jsou tady totiž taky!

Znát nějakou pohádku, ve které se objevují pidimužíci? Máte pravdu, je to ta o Sněhurce.

Dokážete všechny trpaslíky vyjmenovat? Můžou vám pomoci všichni členové rodiny… I tak to bude fuška. Zkuste to nejprve sami.

Zvládli jste? Jsou to Prófa, Stydlín, Rejpal, Kejchal, Dřímal, Štístko a ……

Jak se jmenoval nejmenší trpaslík?

Míjíme budovu mateřské školy. Je na ní obrázek břízy, duhy a také dvou dětí.

3. Jakou barvu mají chlapcovy vlasy?

A než se vyprávěním ponoříme do historie, ještě si chviličku zahledáme.

Kdo vidí napravo včelí plástve?

Kolik na stejném obrázku napočítáte včel?

Jak se jmenuje nejznámější pohádková včelka?

Nalevo vidíme **památník** věnovaný padlým válečným hrdinům. Které zvíře ho střeží?

My však nemíříme za šelmou, ale doprava.

Kdo první uvidí krále, který pije pivo?

Dojděte ještě pár metrů za něj a opatrně překonejte cestu.

Jsme u další naučné tabule. Jmenuje se *Čermná*.

4. Jak se nazývá poslední část vyprávění na tabuli?

(název je napsán stejně velkým písmem jako Čermná)

Odbočíme doleva a míříme k mostu. A k tomu si už konečně začneme vyprávět.

Historie Horní Břízy je fascinující cestou od zemědělské vesničky až po významné centrum keramického průmyslu.

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1180.

Kdo z vás byl tenkrát na světě? Tipujeme, že vaše PRAPRAPRAPRAPRAbabička a stejně starý pradědeček.

Asi o 40 let později daroval tehdejší kníže vísku Ratmírovi ze Skviřína. Asi netušil, co si s ní má počít, a proto ji odkázal klášteru v Plasích. Údajně kvůli tomu, aby si zajistil spásu duše.

Ratmír! To je zase jméno. Vyzkoušejte si ho se svým příjmením. Jak vám zní?

Vyberte jednoho člena výpravy a až ke kapličce ho tak oslovujte. Dejte si pozor na správné skloňování! :)

Po celá staletí byla Horní Bříza nenápadnou vsí, kde lidé žili především ze zemědělství a práce v lese. Byla majetkem mocného cisterciáckého kláštera v Plasích. Mniši byli vynikající hospodáři. Právě oni položili základy správy zdejší krajiny,

kterou později v 19. století zásadně proměnil průmyslník Johann Fitz.

Jak se to stalo?

V roce 1882 podnikatel Fitz objevil, že se v okolí nacházejí obrovská ložiska velmi kvalitního kaolinu, což je vzácný bílý jíl. (Jak už jsme si řekli.) Tento objev odstartoval neuvěřitelný rozmach, protože Fitz zde začal kaolin těžit a založil také první továrnu na výrobu keramického zboží. Díky tomu se do té doby tichá obec začala bleskově rozrůstat. Přibývaly domy pro dělníky, školy a moderní technické stavby, jako byla například úzkorozchodná dráha k přepravě materiálu.

My dnes sice žádný lom ani železnici nepotkáme, protože jsou za městem, a než bychom k nim došli, už by vás bolely nožičky. Zase ale potkáme mnoho zvířátek.

Jednoho koníčka můžete právě teď zahlédnout za plotem domečku čp. 31 napravo. Střeží dřevěnou pumpu.

Před mostem najděte kámen s cedulkou, která hlásí, kdo se podílel na jeho rekonstrukci.

Podívejte se na vlajku. Komu patří?

5. Kolik hvězdiček napočítáte?

Přejdeme most přes řeku Bělou. Mrkněte na vodu. Je čirá. Kdybyste s námi ale šli na výlet s tajenkou v nedalekém Kaznějově, viděli byste, že tam má voda v potoce úplně bílou barvu.

Za bílou barvu potoka v Kaznějově můžou drobné částečky kaolinu, které se do vody dostávají při těžbě a zpracování této suroviny. Kaolin je tak jemný a lehký, že se hned ve vodě neusadí na dno jako mnoho jiných hornin. Vznáší se v ní a vytváří zakalený vzhled připomínající mléko. V Kaznějově se nachází obrovská plavírna, kde se vytěžená hornina pere ve velkém množství vody, aby se oddělil čistý kaolin od písku. I přes moderní čisticí systémy se část těchto mikroskopických částeček do potočního koryta dostane. V Horní Bříze už dnes těžba neprobíhá v tak těsné blízkosti hlavního koryta řeky jako v Kaznějově, proto je zde voda čistá.

Nás překvapilo, že i když je náš pes na pitíčko velký vybíravec, tady mu nevadilo osvěžovat se z bílého potoka i z čirého potoka. Vy to raději nezkoušejte. Mohl by z toho být prů…švih.

Za mostem odbočíme do ulice vlevo. Že jdete správně, poznáte podle toho, že jsou zde stromy obrostlé břečťanem. Břečťan nás bude provázet celým dnešním výletem.

Na levé straně zkuste v příkopu najít křížek a hrobeček. Další hrobeček je o pár metrů dále také za plotem napravo. Odpočívá zde kočička Proužkatice, kterou srazilo auto. Je hezké, že tady na domácí mazlíčky takhle myslí. Děti, nechcete-li skončit jako Proužkatice, choďte kolem silnice vždy opatrně. Moc vás o to prosíme.

Za hrobečkem je v zahradě také vidět malý kamenný hrad. Že by zase pro trpaslíky? Kdo jiný by v něm mohl bydlet? Tipněte si.

Kdybychom pokračovali chůzí podél Bělé, brzy bychom narazili na koleje. Pro rozvoj města byla výstavba železnice z Plzně do Žatce nesmírně důležitá. Umožnila vyvážet místní výrobky, jako byly obkladačky, dlaždice nebo šamotové cihly, do celého světa. Firma pana Fitze se postupem času stala jedním z největších výrobců keramiky v Evropě a pod názvem *Západočeské kaolinové a šamotové závody* proslavila jméno Horní Břízy v mnoha zemích.

Odbočíme do ulice U Kapličky. Blížíme se k místům, kde se nachází nejstarší část města, původní vesnice Březí. Některé domečky jsou opravdu staré nebo stojí na prastarých základech.

Najdete napravo plot, na kterém jsou čtyřlístky?

Postřehnete, že si nalevo na věžičce hrají děti s míčem? Vidíte je? Je to hodně těžké!

Vrata usedlosti střeží dva Šemíci. Která zvířata na nich tedy vidíte?

Dům čp. 24 hlídá anděl.

A pak je tady kaplička…

6. Jakou barvu má střecha kapičky?

Tato drobná stavba se zvoničkou byla po generace místem, kde se lidé zastavovali k modlitbě a prosili svého patrona o ochranu před bouřkami nebo neúrodou. Pokud vám zrovna prší, zkuste to prosbou do vyšších sfér zastavit.

Šestiboká kaple svatého Petra se zvonicí byla postavena v roce 1839. Má opravdu 6 boků? Ověřte to!

Máme tady nějakého Péťu? Petříku, víš, po kom se kaplička jmenuje?

Svatý Petr byl jedním z nejdůležitějších přátel a učedníků Ježíše Krista. Dnes ho lidé znají jako patrona mnoha řemesel i jako ochránce před nepřízní počasí. Původně se jmenoval Šimon a žil jako prostý rybář u Galilejského jezera. Pak ho ale Ježíš povolal, aby se stal rybářem lidí. Nikoli ke konzumaci, nýbrž takzvaně obrazně*. Aby lidi „chytil" pro myšlenky víry a dobra, které křesťanství nabízí. Dnes bychom řekli, že ho vyzval, aby se zapojil do jeho politické kampaně.*

Petra poznáte snadno. Téměř vždy drží v ruce velké klíče. Na obrazech, ve filmech, v pohádkách, … Podle křesťanské tradice mu totiž Ježíš svěřil klíče od nebeského království. Proto se o něm často vypráví jako o nebeském vrátném, který rozhoduje, kdo může vstoupit na nebe. Svatý Petr je také považován za úplně prvního papeže, tedy nejvyššího představitele církve. Proto má v historii tak významné postavení.

U kapličky najdete i plastiku s názvem *Historie domova*.

Stojí zde od roku 2020 a odkazuje na činnosti, řemesla či kulturu, které Horní Břízu po dlouhá léta charakterizovaly. Na jednotlivých reliéfech jsou motivy připomínající těžbu kalinu a výrobu obkladaček, těžbu uhlí, výrobu dýmavé kyseliny sírové, zemědělství, folklór a cihlářské snažení. Noty odkazují na první tóny české hymny.

Najdete motýlka v dlani?

Tuto kapličku na reliéfu?

Dvě kladiva?

Koně?

Notu G?

Čeká nás pídění po těžkém písmenku. Vypátrejte tedy u plastiky cedulku. Odpočítejte 6 řádků hlavního textu.

7. Opište slovo v šestém řádku.

Uf! To bylo o fous! Nebo o vous? Či snad o chlup? :) Co byste si vybrali vy?

Naučná stezka nás převede přes cestu. Pustíme se stále rovně za nosem k chatové oblasti. Potkáme plot s dalšími kovanými geometrickými prvky. Kdo chce, může zase počítat. Kdo nechce, může poslouchat. Třeba o bílém zlatu!

Co je vlastně kaolin? Ano, už jsme si to říkali. Ale málo. Je třeba víc. Kaolin je naprosto fascinující přírodní materiál, kterému se říká bílé zlato. Je to velmi jemný a čistě bílý druh jílu, který vznikl před miliony let rozpadem žuly. Když ho držíte v ruce v jeho přírodní podobě přímo z lomu, vypadá jako matná bílá hrouda, která je na dotek hebká. Jakmile ji ale namočíte, po chvilce se promění v plastickou hmotu podobnou modelíně. Nejdůležitější vlastností kaolinu je ohnivzdornost. Což znamená, že vydrží obrovské teploty v peci, aniž by se roztekl. Naopak se těžce zatvrdí. Díky tomu se z něj vyrábí ten nejjemnější porcelán, ze kterého pijete čaj. Ale také obkladačky v koupelně nebo tašky na střechách domů. Bez kaolinu by se tyto věci při vypalování jednoduše rozpadly. A bez vypálení by se vám talíře působením polévky nebo jiné krmě rozmočily…

Kromě nádobí a stavebnictví má kaolin ještě jedno skryté využití, které vás překvapí. Používá se totiž jako plnidlo při výrobě papíru. Právě díky kaolinu jsou stránky ve vašich školních sešitech nebo v časopisech tak hladké, bílé a nepropouští inkoust či jiné náplně vašich písátek. Kaolin najdete dokonce i v některých barvách, kosmetice nebo v tmelech.

Kdo vlastně objevil porcelán, který bývá s kaolinem spojován nejvíc? Ano, děti, Číňané. První asi tak 700 let před naším letopočtem. Kvalitní porcelán však Asiaté „sekali jako Baťa cvičky" až asi tak od 7. století našeho letopočtu. Tedy přibližně v době, kdy k nám možná dorazil praotec Čech. Nebo prostě Slované… Číňané jako milovníci popíjení čaje již v těch

časech uměli proměnit kaolin ze svých bohatých ložisek v křehkou krásu. Bylo to tajemství, které si dlouho, dlouho střežili. Nějakých 10 století. To je – od oka – 1 000 let. Ne, že by se v našich končinách kdekdo nesnažil tajemství výroby porcelánu odhalit. Už proto, že se za něj nikomu nechtělo platit šílené částky. Ale nedařilo se a nedařilo. Až se v roce 1708 v Sasku dílo konečně povedlo. Číňané měli po hehe a přísloví, že trpělivost a snaha přinášejí růže – v tomto případě porcelán – se potvrdilo.

Čilý Johann Fitz se nejspíš čínskou činorodostí inspiroval. Keramickou výrobu v Horní Bříze spustil už po čtyřech letech od prvního kopnutí v kaolinovém lomu. Továrna vyrostla u železničního nádraží nedaleko od vesnice. A je zázrak, že je nádraží dodnes vydlážděné původní keramickou dlažbou z roku 1898. To je kvalita! Podlaha tohoto typu se do nedávné rekonstrukce nacházela také v budově plzeňského hlavního nádraží. Nyní ji lidé mohou vidět ještě v budově nádraží Plzeň-Jižní předměstí.

Legendární byla také obkladačka zvaná Simplonka. Čím se proslavila? Byla odolná proti mrazu. Tohoto typu dlaždic se v první etapě vyrobilo přes 7 600 metrů čtverečních. Hlavně pro tunely mezi Rakouskem a Itálií a mezi Švýcarskem a Itálií.

Dalším unikátním výrobkem firmy byla mozaika, kterou jsou dodnes obloženy některé bazény nebo budovy z třicátých let. Podnik proslavily také krby a kachlová kamna.

Procházíme mezi chatkami. Některé mají na pozemku stožár elektrického vedení. Jak to se mohlo stát? Viděli jste snad někde prodávat semínka sloupce elektrického obecného? My ne. K pochutnání tenhle výpěstek určitě není. I kdybyste ho okopávali a hnojili.

Hned u první chatičky je hrnečkový plot. Zatím velice skromný. :)

Znáte nějakou pohádku, kde hraje hrneček hlavní roli?

Třeba tu od Karla Jaromíra Erbena o rendlíku, ze kterého se valila kaše. Vzpomenete, si, jak se jmenuje?

Hrnečku, vař!

Jakým pohádkovým rozkazem byste výrobu pokrmu zastavili?

Kdo má hlad? A kdo by si dal krupicovou kaši? S kakaem, nebo se skořicí? Zamíchat, nebo odebírat od kraje?

Doma před vařením nikdy neopomeneme vyzkoušet, zda naše rendlíky na příkaz: „Hrnečku, vař!“ náhodou nezareagují. Hodilo by se, protože je nás doma více než psů a koček dohromady. Zatím nic. Zkuste to taky, třeba budete mít víc štěstí.

Najděte uličku mezi dřevěným a železným plotem a protáhněte se jí až k toku Bělé.

Říčku překonejte a zaostřete kukadla doleva za louku. Uvidíte další hrnkový plot. Tentokrát trošku bohatší.

Však jsme ve městě keramiky!

A k tomu nás napadá... Věděli byste, jak těžba kaolinu v historii vypadala?

Proces začínal takzvanou skrývkou, což bylo odstraňování horních vrstev zeminy a písků, které ležely nad ložiskem kaolinu. Dělníci k tomu používali pouze krumpáče a lopaty a vytěženou hlušinu odváželi na trakařích nebo v malých vozících. Jakmile se objevila bílá vrstva kaolinu, začalo samotné dobývání suroviny. Kaolin se v těchto prvních lomech neboli oprámech těžil po jednotlivých stupních, aby byly stěny stabilní a nehrozily jejich sesuvy.

Vytěžený surový kaolin se musel dopravit k dalšímu zpracování. V úplných začátcích se k transportu využívaly koňské potahy. Později inženýři nechali vybudovat systém úzkokolejných drah přímo na dně lomu. Po těchto kolejích pak dělníci tlačili vozíky naložené surovinou k okraji lomu nebo přímo k plavírně. Tam se kaolin míchal s vodou, aby se zbavil nežádoucích příměsí, jako je křemenný písek.

Míjíme budku plynárenského zařízení. (Je napravo.) Myslíte si, že byste v ní mohli mít pokojíček? Vy ne, ale trpaslíčci určitě. Však jsme dnes už nějaké viděli a ještě uvidíme.

Opatrně překřížíme hlavní cestu a odsuneme se pár metrů doleva. Pak odbočíme do ulice V Jámě.

Za plotem nám mávají keramičtí trpaslíci. Zase! To se nám to hezky spojuje – pohádky i průmyslová výroba! :)

Šlapeme do mírného kopce, což je správný čas posílit plíce. Nejlépe zpěvem. Zanotujme tedy trpaslíkům jejich vlastní písničku.

Hej-hou, hej-hou a trpaslíci jdou,

a zpíváme si vesele,

hej-hou, hej-hou.

Hej-hou, hej-hou, hej-hou,

když máme starost zlou,

vždy vrásky z čela

vymaže hej-hou, hej-hou.

Vzpomenete si na zlou královnu, která vyhnala Sněhurku ze zámku? Na co se každý den ptala kouzelného zrcadla?

Zrcadlo, řekni mi, kdo je v …. zdejší mezi všemi nejkrásnější.

8. Doplňte slovo.

Opustíme asfaltku a vydáme se roklí po pěšině vlevo. Potkáme několik ptačích budek a také břečťan. Opět. Vzpomenete si, kde se plazil na začátku výletu? Dokázali byste o této popínavce něco říci? Víte, že se používá také při léčbě kašle?

Břečťan popínavý má úžasnou schopnost šplhat po stěnách domů nebo kmenech až do výšky třiceti metrů. Používá k tomu speciální kořínky, které fungují jako malé lapavé háčky a pomáhají mu udržet se na podkladu. Velkou zajímavostí je tvar jeho listů. Na jedné rostlině můžete najít dva úplně odlišné druhy listů. Ty, které jsou na stinných místech a slouží ke šplhání, mají typický tvar se třemi nebo pěti špičkami. Jakmile se ale břečťan dostane na světlo a začne kvést, listy na kvetoucích větvičkách se změní. Naberou jednoduchý oválný tvar. Přesvědčte se sami.

V lékařství má břečťan dlouhou historii. Využívají se hlavně jeho listy. Nejdůležitější látky, které obsahuje, se jmenují saponiny. Mají schopnost uvolňovat hustý hlen v dýchacích cestách. Podobně jako mýdlo, zubní pasty či šampony uvolňují z našich těl špínu. V těch jsou totiž saponiny také. Proto se břečťan nejčastěji používá k výrobě sirupů a kapek proti kašli. Kromě toho má protizánětlivé účinky. V kosmetice se dává do krémů, které pomáhají zpevňovat pokožku. Je ale velmi důležité vědět, že břečťan je ve své přirozené podobě jedovatá rostlina. Proto se nikdy nesmí používat k domácí výrobě čajů nebo k jídlu.

Břečťan tedy obdivujeme, ale nejíme! Všichni si to budou pamatovat? To je dobře!

Nalevo mineme posed a krmelec. Kdo umí říct, jaký je mezi nimi rozdíl?

A už jsme nahoře. Více kopečků nás dnes nečeká.

Ale čeká na nás další písmenko. Najdeme ho na velkém dřevěném kříži.

Vztyčili ho místní junáci, ale i na něm najdete štítek s nápisem a obrázkem. Poznáte skautský znak? Ano, je to lilie. Velmi podobná té, jaká se kdysi vypalovala na rameno ženám lehkých mravů. Aby každý věděl, že si na ně má dávat pozor. Kdo zná příběh Tří mušketýrů, ten ví. Hrdinové románu Alexandra Dumase staršího byli ostatně takoví skauti své doby.
A pokud ne zrovna skauti, tak junáci určitě.

Najděte letopočet vztyčení kříže.

9. Opište poslední číslici.

Ulicí U Vrbky scházíme k sídlišti a také k základní škole. Cestou zkuste najít obrázek velblouda. Najdete ho nedaleko vchodu do *Domova pro zdravotně postižené osoby*. O tom, jak se dostal do znaku Plzně, si povyprávíme zase v jiném výletě s tajenkou.

Než ke korábu pouště dojdeme, máme pro vás ještě jedno vyprávění.

Jeden z nejdrsnějších a zároveň nejkrásnějších příběhů, který se v Horní Bříze skutečně stal, se odehrál v dubnu 1945, na samém konci druhé světové války. Týká se vlaku, který projížděl místním nádražím a kterému se říkalo transport smrti. V nákladním vagonu bez střechy, co byl nacpaný vězni, se v něm v nepředstavitelných podmínkách narodila holčička jménem Hana.

Když vlak zastavil v Horní Bříze, tehdejší přednosta stanice Antonín Pavlíček a místní lidé udělali něco neuvěřitelně odvážného. Přestože jim hrozilo velké nebezpečí od ozbrojených hlídek, začali vězňům ve vlaku pomáhat. Nosili jim jídlo, teplou vodu a čisté oblečení. Právě díky jejich pomoci a péči, kterou věnovali mamince Prisce a novorozené Haně, obě tuto strašnou cestu přežily. Hana Berger Moranová, která dnes žije v Americe, se do Horní Břízy několikrát vrátila, aby poděkovala potomkům těch, kdo jí a její mamince tehdy zachránili život.

Blížíme se ke škole, u které to zakroutíme doprava.

Podívejte se za křižovatku. Uvidíte zeleno-žlutý dům, co vypadá jako hrad. Líbí se vám? Kdo by v něm chtěl bydlet? A kdo by chtěl bydlet ve škole? Některým školníkům se to i poštěstilo, takže naděje tu je…

Před školou hledáme hrací tabuli s obrázky hmyzu. Téměř všechny tyhle potvůrky jste dnes mohli potkat. Kolik broučků bez nápovědy poznáte? Měli byste jich vyjmenovat alespoň **pět**.

Kdo jich pozná **osm,** je opravdový entomolog, tedy broučkař!

Děti, teď vyzkoušejte rodiče a prarodiče či jiné dříve narozené. Mohou se splést maximálně 2×.

Za každou další chybu vám koupí kopeček zmrzliny. To bude drahýýýýý!!!

Najděte obrázek čmeláka a otočte dřevo.

10. Opište druhové (tj. to druhé) jméno čmeláka.

Před školou je také měděná plastika s názvem *Radostný život.*

Opovažte se smát nahaté paní! :) Natož nahatému pánovi. Jak by vám bylo, kdybyste museli dnem i nocí přebývat nahatí před školou a ani jste se nemohli natáhnout? Kdo si to umí představit? Brrrr…

Raději plastiku obejděte a spočítejte všechny květinky, které vidíte na její druhé straně. Vyšlo vám číslo 6?

Poznali jste některé druhy? Která je chrpa? A která slunečnice a růže? Která květina vám voní nejvíce? A po které voní vaše maminka? :)

Ještě pár metrů…A jste v cíli.

Tajenka je vyluštěna! Vykukuje na vás jméno muže, o kterém jsme dnes už mluvili. Možná jste o něm před tímto výletem ještě nikdy neslyšeli, ale pro zdejší kraj byl nesmírně důležitý.

Tento významný důlní inženýr a podnikatel se narodil 3. července 1834 v Moravském Berouně do rodiny důlního technika. Po studiích na hornických akademiích v Banské Štiavnici a v Příbrami začal svou kariéru v ostravských dolech.

Zásadní zlom v jeho životě nastal v roce 1867, kdy byl vyslán na Rokycansko prozkoumat naleziště uhlí. Objevil zde bohaté sloje a stal se ředitelem místního těžařstva. Pod jeho vedením firma prosperovala, a tak si mohl s rodinou v Rokycanech postavit honosnou vilu. Dodnes stojí…

K jeho nejdůležitějšímu objevu došlo v roce 1882 právě v Horní Bříze. Původně zde také hledal uhlí, ale místo něj narazil na mimořádně čisté ložisko kaolinu. Pochopil, že má tato hornina zářnou budoucnost, a proto v roce 1886 založil přímo u naleziště továrnu na výrobu hliněného a šamotového zboží. V Horní Bříze nechal vybudovat moderní výrobní haly, železniční vlečku, obytnou vilu i společenský dům pro zaměstnance.

Kvůli vysokým nákladům na modernizaci závodů se ovšem časem značně zadlužil. Naštěstí jen u banky, ne u lichvářů. V roce 1899 proto souhlasil s prodejem svého majetku nově vzniklé akciové společnosti, ve které si však ponechal vliv a podíl. Tento zakladatel hornobřízské keramiky zemřel 1. března 1906 ve Vídni. Pohřben je však v rodinné hrobce

v Rokycanech. Jeho podnikatelský odkaz přetrval dodnes, neboť se z jím založené továrny stal jeden z největších keramických závodů v Evropě.

Máme hotovo. Procházka i osvěta jsou u konce. Doufáme, že se vám dnešní výlet s tajenkou líbil. Děkujeme, že jste si s námi zahráli. Také děkujeme Destinační společnosti Postřelí, že nám výlet pomohla vymyslet a nabídla ho všem výletníkům ke stažení zdarma.

Přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! ☺

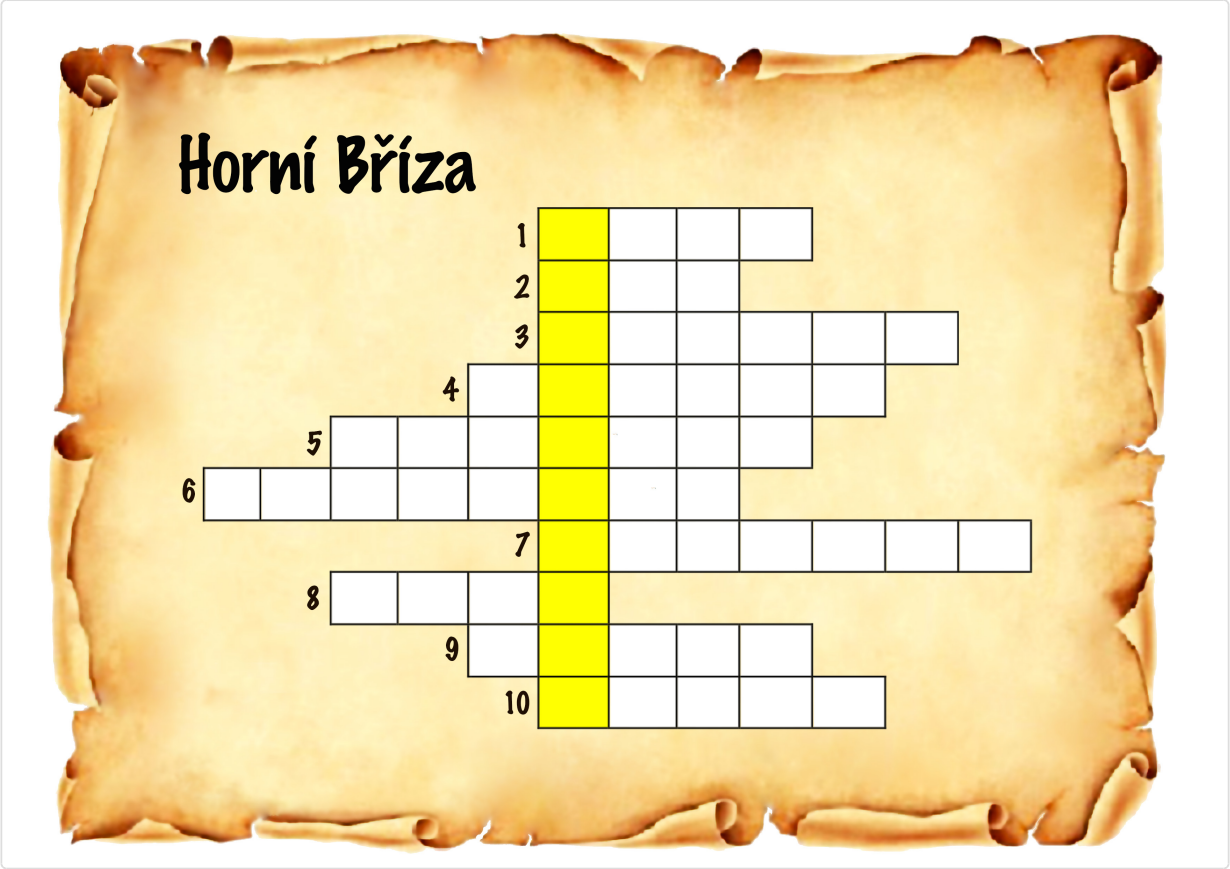
Tip navíc: Muzeum keramiky v Horní Bříze

Zdejší muzeum seznamuje s dějinami výroby keramiky v letech 1882 až 2000. Vykoukáte ji z fotografií, vyčtete z panelů. Ve vitrínách jsou cenné exponáty k jednotlivým časovým úsekům. Spatříte vzorky těžených surovin, šamotové a dinasové komponenty vyzdívek pecí, unikátní šamotovou zámkovou dlažbu i pracoviště formaře. Dokonce i kameninový komín z počátku 20. století, kameninové roury a další součásti kanalizační kameniny. A také žlaby vyráběné pro zemědělství. Nesmíme zapomenout ani na obklady. Je mezi nimi vzorek z budovy televize na Kavčích horách, kterou Horní Bříza obložila v roce 1971.

V textu byly použity mj. texty z webů www.kudyznudy.cz, www.pohadkozem.cz, https://plzensky.denik.cz/, https://www.hornibriza.eu, https://lokality.geology.cz atd.

Otázky k tajence

1. **Doplňte: Severní .....**
2. **Opište poslední číslici z letopočtu.**
3. **Jakou barvu mají chlapcovy vlasy?**
4. **Jak se nazývá poslední část vyprávění na tabuli?**
5. **Kolik hvězdiček napočítáte?**
6. **Jakou barvu má střecha kapličky?**
7. **Opište slovo v šestém řádku.**
8. **Doplňte slovo.**
9. **Opište poslední číslici.**
10. **Opište druhové jméno čmeláka.**

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 01.11.2026 17:21